Monumentální keramické plastiky manželů Radových – přehled vybraných pražských realizací

Kateřina Pulcová, Veronika Pulcová, Zuzana Křenková
Vysoká škola chemicko-technologická v Praze

KLÍČOVÁ SLOVA
Pravoslav Rada – Jindřiška Radová – keramika – umění ve veřejném prostoru – monumentální umění – 2. polovina 20. století

KEY WORDS
Pravoslav Rada – Jindřiška Radová – ceramics – art in public space – monumental art – second half of the 20th century

MONUMENTAL CERAMIC ART BY PRAVOSLAV RADA AND JINDŘIŠKA RADOVÁ – SELECTED PIECES IN PRAGUE

The study focuses on the monumental ceramic production of the couple Pravoslav Rada and Jindřiška Radová. They often worked together on structures for public spaces and this collaboration lasted for at least thirty years, from the late 1950s into the 1980s. Their work can be found all over the Czech Republic. However, a big part of it was created in and for Prague, and Prague architects were involved. We can find simple and playful motifs from the children's world designed for gardens of newly built kindergartens and schools, as well as more complex work such as the one adorning the Brutalist building of the Koospol company.

The text is a catalogue of the Radas' monumental work in Prague. The information focuses on findings obtained through field work and a survey of archive materials. Jindřiška Radová's private archive was a valuable source with well preserved photos showing the original rendering of the artefacts.

Úvod

Výzkum poválečných uměleckých děl ve veřejném prostoru je v rámci dějin umění stále populárnější disciplínou. Zájem o tzv. „socialistické umění" rozpoutala nadšenecká databáze *Vetřelci a volavky*, doprovázená dokumentem o normalizačních dílech a posléze také dvěma vydáními stejnojmenné publikace s podtitulem *Atlas výtvarného umění ve veřejném prostoru v Československu v období normalizace (1968–1989)*.[1] Autor Pavel Karous téma zhodnotil i z obecného hlediska v článku pro *Zprávy památkové péče*.[2] Z odborného hlediska jsou důležité dvě databáze sledující výtvarné umění ve veřejném prostoru západočeských měst[3] a v Ostravě.[4] Z knižních publikací soustředěných na umělecká díla v konkrétních regionech chceme upozornit na západočeské městské monografie Marcela Fišera,[5] olomoucký bedekr týmu Jana Jeništy a Václava Dvořáka[6] a na několik statí Jany Kořínkové.[7] Kořínková se věnuje nejen topografii poválečného umění v Brně a okolí, ale také výstavním nebo uměleckým projektům poukazujícím na postupné mizení výtvarných děl děl z veřejného prostoru.[8]

V současnosti je aktuálním tématem také hledání odpovědi na otázku, jak dobová tvorba uměleckých děl pro veřejný prostor ve druhé polovině 20. století fungovala. Tradované informace o povinném procentu rozpočtu věnovaném v rámci stavby veřejných budov „na umění" jsou uváděny na pravou míru. Rozpočet na umělecká díla měl složitější výpočet zohledňující lokalitu a typ stavby. Z vládního nařízení č. 355 z roku 1965 plyne, že částka mohla dosahovat 0 až 4 procenta celkového rozpočtu.[9] Finance stály na počátku objednávky, kterou investor většinou předal do rukou podniku Dílo Českého fondu výtvarného umění. Jeho umělecká komise (tzv. komise pro spolupráci výtvarníka s architektem) potom vybrala výtvarníka, případně jej schválila podle předchozího výběru architekta. Pokud nabízenou zakázku přijal, následovala první fáze prací – vytvoření návrhu díla. Po dalším kole schvalování vznikl model díla a nakonec byla zadána jeho finální realizace. Všechny části procesu mohly být (a často také byly) připomínkovány členy umělecké komise, takže výsledná realizace byla kompromisem mezi původním záměrem umělce a vznesenými připomínkami.[10]

Dokumentaci a výzkumu poválečných uměleckých děl ve veřejném prostoru se v současnosti věnuje vědecký projekt, který řeší Ústav chemické technologie restaurování památek VŠCHT Praha ve spolupráci s Fakultou restaurování Univerzity Pardubice. Výzkum pod hlavičkou *České umění 50.–80. let 20. století ve veřejném prostoru* je financovaný MK ČR v rámci programu Národní kulturní identita.[11] Na širokém tématu a jeho zpracování se kromě základního výzkumného týmu historiků umění, technologů a restaurátorů podílejí také studenti VŠCHT. V rámci seminárních prací zpracovávají pod vedením pedagogů specifické úkoly, které odpovídají jejich profesnímu směřování.

Kateřina a Veronika Pulcovy, studentky oboru Konzerování-restaurování uměleckořemeslných děl ze skla a keramiky, se soustředily na výzkum současného stavu monumentálních keramických sochařských děl dvou keramiků, manželů Pravoslava a Jindřišky Radových. Vzhledem k rozsahu

1 | Rozálie Kohoutová – Pavel Karous, *Vetřelci a volavky*, Praha 2008, 26 min., dostupné na: https://www.ceskatelevize.cz/porady/10169621461-vetrelci-a-volavky/20856226640/ (vyhledáno 15. 5. 2017). Pavel Karous (ed.), *Vetřelci a volavky. Atlas výtvarného umění ve veřejném prostoru v Československu v období normalizace (1968–1989)*, Praha 2013 (II. vydání Praha 2015).

2 | Pavel Karous, Umělecká výzdoba sídlišť v Československu 60.–80. let, *Zprávy památkové péče*, č. 4, 2015, s. 331–342.

3 | *Informační portál, věnovaný modernímu a současnému sochařství v České republice*, dostupné na: http://socharstvi.info/ (vyhledáno 15. 5. 2017).

4 | Jakub Ivánek, *Ostravské sochy. Databáze uměleckých děl v architektuře a veřejném prostoru města Ostravy*, dostupné na: www.ostravskesochy.cz (vyhledáno 15. 5. 2017).

5 | Např. Zbyněk Černý – Marcel Fišer, *Umění v Chebu*, Horažďovice 2013; Zbyněk Černý – Marcel Fišer, *Umění ve Františkových Lázních*, Horažďovice 2017; Marcel Fišer, *Umění v Domažlicích*, Horažďovice 2015.

6 | Jan Jeništa – Václav Dvořák – Martina Mertová, *Bilance. Umění ve veřejném prostoru Olomouce v letech 1945 – 1989*, Olomouc 2016.

7 | Jana Kořínková, Architektova volba. Kurátorské přístupy k výtvarnému řešení veřejných prostranství a architektury v období po druhé světové válce, *Bulletin Moravské galerie v Brně*, 2015, č. 1, s. 74–88; Jana Kořínková, *Výtvarné umění v prostoru brněnských sídlišť (1945–1989)* (disertační práce), Katedra teorií a dějin umění FVU VUT, Brno 2017, dostupné na: https://www.vutbr.cz/www_base/zav_prace_soubor_verejne.php?file_id=144323 (vyhledáno 15. 10. 2017).

8 | Jana Kořínková – Jan Šrámek, *Zvláštní okolnosti ve veřejném prostoru. Ilustrovaný průvodce zaniklými, odstraněnými a přemístěnými realizacemi ve veřejném prostoru z období socialismu*, Praha 2016.

9 | Jana Kořínková, Čtyřprocentní umění?, in: Pavel Karous (ed.), *Vetřelci a volavky. Atlas výtvarného umění ve veřejném prostoru v Československu v období normalizace (1968–1989)*, Praha 2013, s. 452–461.

10 | Vladislava Říhová – Zuzana Křenková, Archivní fondy podniku Českého fondu výtvarných umění Dílo. Písemné prameny pro výzkum umění ve veřejném prostoru socialistického Československa, *Opuscula historiae artium. Časopis Semináře dějin umění Filozofické fakulty Masarykovy univerzity* LXV, 2016, č. 2, s. 104–119.

11 | Projekt podpořený Ministerstvem kultury v rámci Programu aplikovaného výzkumu a vývoje národní a kulturní identity (NAKI) DG16P02B030: *České umění 50.–80. let ve veřejném prostoru: evidence, průzkumy, restaurování*, řešení v letech 2016–2019.

tématu věnovaly svůj zájem prostředí hlavního města Prahy. Objevné jsou nejen jejich samostatné poznatky z terénu, ale především výzkum v soukromém archivu Jindřišky Radové, který díky dobře zachovanému souboru archivních fotografií zprostředkoval pohled na původní podobu děl. Prostřednictvím informací Jindřišky Radové bylo možné sledovat i použité materiály nebo dnes zcela zaniklé realizace a rozhovor s ní napomohl také užší dataci některých realizací.

Pro představení získaných informací odborné veřejnosti jsme zvolili formu katalogu, který nejlépe prezentuje informace získané fyzickým průzkumem děl v terénu. Při práci in situ byla pozornost soustředěna na odečtení rozměrů děl, určení použitých materiálů a, pokud nastala možnost, také na sledování druhů poškození jednotlivých realizací. Jako obrazová příloha katalogu jsou použity z velké části archivní fotografie, díky čemuž je možné prezentovat dnes mnohdy poničená díla v autentickém stavu a autentickém prostředí, pro něž byla určena. Kvalitní archivní snímky ze soukromého archivu Jindřišky Radové pomohly ilustrovat i díla, která se v rámci výzkumu nepodařilo dokumentovat in situ, např. z důvodu nepřístupnosti prostor nebo kvůli tomu, že byla v mezičase uložena v provizorních podmínkách depozitářů.

Stručné životopisy autorů

Pravoslav Rada (1923–2011) se narodil v Železném Brodě v rodině malíře Vlastimila Rady.[12] Základ sochařského školení získal na Vyšší průmyslové škole sochařské a kamenické v Hořicích a ve studiu pokračoval na Uměleckoprůmyslové škole v Praze u profesorů Jana Laudy a Heleny Johnové.[13] Práce s keramikou ho plně zaujala, v době svého studia používal jako vzor moravské a slovenské lidové techniky výzdoby keramických objektů. Od roku 1958 pokračoval ve studiu u profesorů Bedřicha Stefana a Otto Eckerta,[14] přičemž druhý z nich se zaměřoval na jednoduchou keramiku, zpravidla doplněnou náročnou úpravou povrchů – často využíval vrstvené a následně proškrabované barevné glazury. Vliv profesora Eckerta se v Radově díle výrazně uplatnil, zvláště tam, kde je zvolen složitější glazovaný dekor.

Autor se ve svém díle postupně zaměřil na moderní keramickou tvorbu a našel inspiraci v orientální kamenině. Věnoval se studiu orientálních glazur, které nebyly v českém prostředí užívány kvůli neobvyklým technikám. Zajímal se o složení, postupy a receptury korejských, čínských a japonských glazur.[15] V roce 1947 strávil inspirativní půlroční stipendium v Kodani, které jej přivedlo také do blízkosti severoevropské keramiky.[16] V tamním ateliéru Nathalie Krebs[17] poznal technologie severských kamenin, receptury glazur, keramických hmot a techniky zpracování a pálení. Ze svých zahraničních pobytů sám zdůrazňoval jako důležité roční školení v New Haven ve státě Conecticut v USA, v uvolněných letech 1968–1969.

Teoretický rozsah poznatků, které získal a také využíval ve vlastní tvorbě, vložil už na počátku své umělecké kariéry, v roce 1956, do publikace *Kniha o technikách keramiky*. V německé a anglické jazykové

12 | Životopisné informace jsou čerpány převážně z: Milouš Růžička, *Pravoslav Rada, keramika, 1948–1988* (kat. výst.), Hluboká nad Vltavou 1988, nestr.

13 | Jan Lauda a Helena Johnová byli představiteli tzv. sociálního umění. Helena Johnová se věnovala monumentální plastice a sochařskému portrétu s využitím výrazných barevných glazur.

14 | Pavel Jarkovský, Fenomén Pravoslav Rada, *Keramický zpravodaj*, č. 2, 2011, s. 57–58.

15 | Jana Orlíková, *Ohlédnutí – Jindřiška Radová, Pravoslav Rada a Šárka Radová*, Litoměřice 2009, s. 1.

16 | O svém školení Rada sám napsal v: Milouš Růžička – Pravoslav Rada, *Pravoslav Rada, keramická plastika* (kat. výst.), Hluboká nad Vltavou 2003, s. 4–5.

17 | Nathalie Krebs je dánská hrnčířka, pracovala s kameninou a experimentovala s měděnými a železnými glazurami.

mutaci vydal v roce 1960 *Techniky umělecké keramiky* (*Techniken der Kunsttöpferei*; *Book of Ceramics*) a v roce 1963 potom příručku *Jak se dělá keramika*. Další souhrnná publikace vyšla až roku 1989 pod názvem *Techniky keramiky.* V Londýně, Paříži a Hanau byly vydány její anglická, francouzská a německá mutace, přičemž později byla přeložena i do dalších jazyků (např. v roce 1993 do polštiny) a byla též vytištěna v opakovaných českých vydáních, např. v roce 1995 byla rozebrána, a už v následujícího léta vyšla znovu. Následoval ji ještě *Slabikář keramika* určený pro méně náročného čtenáře a především pro odborné školy.

Pravoslav Rada kladl největší důraz na konkrétní výtvarný nápad a jeho zpracování. Jeho častými tématy byly lidské či bájné figury, andělé, antropomorfní hlavy nebo zoomorfní motivy. Jednotlivé plastiky měly nezaměnitelný, osobitě vtipný, až groteskní výraz, mnohdy chápaný v surrealistickém duchu. Bylo ho dosaženo tvarově hravou stylizovanou monumentálností, resp. robustností, volbou keramických materiálů, hlín a barevných glazur v kombinaci s grafickými prvky. Glazury byly doplňovány štětcovou linkou nebo fotografií či grafikou přenesenou na keramický povrch. Dekorativní metody a ostré barevné kontrasty vedly k tomu, že barva zaujala *„rovnocenný význam s tvarem."*[18]

Pro zpracování materiálů používal množství technik, různorodých glazur a ozdobných dekorů. Nejčastěji pracoval s kameninou, majolikou a porcelánem. Ten začal zpracovávat až koncem šedesátých let, kdy se dříve zapovězený strategický materiál mohl začít využívat i pro volnou tvorbu. Materiál byl volen s ohledem na předpokládané působení díla – figury s jemnějšími detaily prováděl v jemném porcelánu, u hrubých tvarů využíval hlínu se šamotem.[19] Plastiky vždy modeloval duté, pomocí hliněných válečků nebo plátů. Po ztuhnutí vše slepoval a modelaci tvořil zevnitř vydouváním velkých forem a z vnějšku doplňováním detailů. Další technikou, kterou využívala i jeho žena Jindřiška, bylo vytáčení plastik na kruhu. Při točení velkých nebo složitých výrobků spolupracovali manželé s Karlem Němcem, který dokázal podle kreseb vyrobit veškeré požadované tvary, z nichž byly výsledné plastiky sestavovány. Na menší předměty oba používali dvoudílné sádrové formy, do kterých se vlévala rozplavená hlína.

Jindřiška Radová (*1925) se narodila se v Libkově a ještě před druhou světovou válkou se její rodina přestěhovala do Chrudimi. Vystudovala Školu uměleckých řemesel v Brně a ve stejné době jako její budoucí manžel Pravoslav pokračovala ve svém školení na pražské Uměleckoprůmyslové škole (1945–1950) v ateliéru textilní výroby u Antonína Kybala.[20] Právě toto školení mělo vliv i na podobu keramických realizací, kterými se zabývala celý život – dalo jim *„jemnost dekoru i hebkost glazury kameniny i porcelánu"* a přineslo např. obnovu techniky krajkových otisků do tekutého porcelánu.

Jindřiška se provdala za Pravoslava Radu ještě během studia a začala se věnovat keramice. Postupně se její tvorba vyvíjela do dnešního typického stylu s bohatstvím přírodních motivů. Od roku 1950 začala vystavovat samostatně i s manželem a jejich společnou činností byly

18 | Růžička (pozn. 12).

19 | Pravoslav Rada, *Slabikář keramika*, Praha 1997, s. 35–39, 52–60.

20 | Post bellum, Jindřiška Radová, 1925, 2015, *Paměť Národa*, http://www.pametnaroda.cz/witness/recording/id/5347, vyhledáno 1. 10. 2017; Jiří Šetlík, *Pravoslav Rada – Jindřiška Radová* (kat. výst.), Praha 1984, nestr.

například návrhy jídelních souborů, z nichž asi nejznámější vznikl pro světovou výstavu EXPO 58 v Bruselu. Spolu s mužem realizovala řadu drobných plastik i rozměrných monumentálních děl. Některá se uplatnila na světových výstavách – v již zmiňovaném Bruselu, Montrealu a Ósace.[21]

Jindřiščin styl lze od Pravoslavovy tvorby odlišit především barevností. V padesátých letech používala dostupné hrnčířské materiály, majoliku s bílou krycí glazurou malovanou barvítky či barevnými glazurami.[22] Posléze kladla důraz spíše na střídmější barevnost blízkou přírodním odstínům.

Monumentální tvorba

Tvorba monumentálních děl většinou probíhala ve spolupráci obou manželů a prostupovala jejich dílo nejméně tři desetiletí od konce 50. let do konce 80. let 20. století. Jejich realizace najdeme po celé České republice. Kromě těch pražských, kterým se věnujeme dále v katalogu, je možné výběrově zmínit např. keramické reliéfy pro bytový dům bloku 56 v Havířově z roku 1959, fontánu pro Ostravu, která vznikla o osm let později nebo fontánu pro obchodní centrum Jundrov v Brně z roku 1978.[23] Pro moravskou metropoli Radovi v roce 1983 zhotovili také keramické reliéfy v interiéru restaurace a vinárny v centru C Brno-Bystrc.[24] Dvě díla mají také ve Vlašimi – v roce 1979 vznikl keramický reliéf pro nákupní středisko a o čtyři roky později kašna před zámkem. V roce 1980 byl osazen reliéf v hale léčebny Vesna v Janských Lázních, v roce 1986 keramická reliéfní stěna s květinovým motivem v hale Středního odborného učiliště železničního v Nymburce[25] a v roce 1988 plastika *Strom* ve Slaném.

Většina realizací manželů Radových byla soustředěna do pražských interiérů a exteriérů a vznikala ve spolupráci s pražskými architekty. Jako první známe zakázku na svítidla a reliéf v Domě módy na Václavském náměstí z roku 1957. V této době manželé připravovali také sérii objektů pro výstavu EXPO 58 v Bruselu, které se později uplatnily na výstavě Československo 1960 a zůstaly instalovány v Růžové zahradě Parku Kultury v Praze. V 60. letech pracovali především na reliéfech pro školní budovy nebo pro objekty občanské vybavenosti. Podobné zakázky pokračovaly i v 70. letech. Mezi nimi činí výjimečným zadáním a rozsahem práce pro atrium brutalistní budovy Koospolu. Fontána, porcelánové a keramické plastiky zoomorfních a geometrických tvarů sice dnes už neexistují, známe je však z řady dobových snímků. Z druhé poloviny 70. let je možné zmínit soubor děl pro exteriéry nemocnice Motol. Manželé sem dodali sochařský objekt *Makovice* a šest hravých keramických laviček v zoomorfní stylizaci. Lapidární tvary vycházející z účelu sedacího mobiliáře doprovázely hlavy lva, berana a medvědů ve výrazném barevném kontrastu. Podobná stylizace zůstala blízká i dalším realizacím zhotovovaným během 80. let. Manželé Radovi se ve své tvorbě pro veřejný prostor profilovali jako oblíbení autoři uměleckých děl v areálech mateřských škol. Jednoduché motivy kontrastovaly s virtuózním provedením reliéfů a plastik.

21 | Orlíková (pozn. 15), s. 1–2.

22 | Šárka Radová – Dita Hálová, *Jindřiška Radová. Život s keramikou*, Praha 2015, s. 7.

23 | *Spolupráce výtvarníka s architektem, přehled prací za rok 1978*, Praha 1978, s. 133; Šetlík (pozn. 20).

24 | *Spolupráce výtvarníka s architektem, přehled prací za rok 1983*, Praha 1983, s. 84.

25 | *Spolupráce výtvarníka s architektem, přehled prací za rok 1986*, Praha 1986, s. 63.

Závěr

Keramická díla do veřejného prostoru vznikala v rámci celého státu po čtyřicet let existence socialistického Československa. Socialisticko-realistická architektura využívala v 50. letech na fasádách prefabrikované terakotové prvky nebo škrábané reliéfy (tzv. keramická sgrafita), v 60. letech se keramický materiál uplatnil na mnoha abstraktních dílech, později byl zase žádaný ve figurální tvorbě normalizační doby. Keramika posloužila jako materiál u volných plastik, reliéfů i plochých mozaikových kompozic. Prosazovala se hlavně v tvorbě specializovaných výtvarníků – keramiků. Není však výjimkou, že monumentální díla provedená v keramickém materiálu navrhovali i tvůrci, kteří měli původně jiné profesní zaměření.[26] V takovém případě umělci jen dodali modely, jejichž úspěšná realizace závisela na odbornících z prováděcích dílen (například z keramických dílen zastřešených podnikem Ústředí uměleckých řemesel).

Monumentální keramické kompozice uplatněné ve veřejném prostoru nebo jako součást architektury obecně nacházíme v regionech, které jsou s tímto materiálem spjaty svým zázemím. Např. pro severozápadní Čechy je charakteristické využití kompozic karlovarského autora Vlastimila Květenského, který spolupracoval s porcelánkou ve Staré Roli. Na jižní Moravě zase nacházíme řadu sochařů, jejichž díla byla provedena v hrubozrnné kamenině (poštorenské granule) a do finální podoby se vypalovala v Keramických závodech v Poštorné.[27]

Na jednu stranu mohou glazovaná i neglazovaná keramická díla velmi dobře odolávat povětrnosti, takže na rozdíl od jiných materiálů jsou i po desetiletích umístění na přímém slunci a dešti či sněhu v relativně dobrém stavu, je však nutné dbát na jejich údržbu, především u spojovacího materiálu jednotlivých dílů. Křehkost materiálu špatně snáší jakékoliv mechanické zásahy, takže devastaci keramických děl ve veřejném prostoru nakonec zapříčiňuje hlavně konání vandalů. Aktuálně tyto realizace mizí i v souvislosti se zánikem kontextu, s nímž byly původně spjaty – tedy při demolicích a přestavbách poválečných budov a při úpravách veřejných prostranství. Smutnou situaci keramiky ve veřejném prostoru popisuje v katalogu z roku 2003 i sám Pravoslav Rada: *„Téměř nic z toho, co jsme v této oblasti vytvořili, většinou společně s manželkou Jindřiškou, se nezachovalo. Buďto naše realizace zničili vandalové, nebo byly nedostatečně udržované a utrpěly počasím, či byly odstraněny při přestavbách objektů, pro něž byly jako součást architektonického řešení vytvořeny.“*[28]

Náš výzkum ale patnáct let po tomto neblahém vyjádření ukázal, že poznámka naštěstí není úplně pravdivá. Ze souboru děl je dodnes ve veřejném prostoru část k vidění a některé realizace byly dokonce nedávno restaurovány – například plastika *Strom života* ze školky na Praze 6, na jejíž rehabilitaci pracovala keramička Šárka Radová, dcera manželů Pravoslava a Jindřišky.[29]

Vznik studie byl podpořen v rámci projektu Ministerstva kultury v Programu aplikovaného výzkumu a vývoje národní a kulturní identity (NAKI) DG16P02B030: České umění 50.–80. let ve veřejném prostoru: evidence, průzkumy, restaurování, řešení v letech 2016–2019.

26 | Např. brněnská sochařka Sylva Lacinová pracovala hlavně skulptivním způsobem. Své komorní práce realizovala ve dřevě a monumentální díla nechávala pro realizace tesat v kamenosochařské dílně. Některá z nich ale byla provedena i v keramice.

27 | Např. tvorba jihomoravských sochařů Ferdy Štábly a Josefa Úprky nebo sochařského manželského páru Otilie a Aloise Šuterových ze Lhotky u Zlína.

28 | Růžička – Rada (pozn. 16), s. 67.

29 | Ústní sdělení Šárky Radové, 5. ledna 2017.

Výběrový katalog uměleckých děl pro pražskou architekturu do roku 1989

1

Svítidla a reliéf v Domě módy, 1957

Lokalizace: páté podlaží Domu módy, Václavské nám. 804, Praha 1

Autor: P. Rada, spolupracovali Vladimír Svačinka a Miroslav Váša

Popis: Keramická svítidla kónických tvarů realizoval Rada pro interiéry prodejny ve spolupráci s Vladimírem Svačinkou. Reliéfní vlys s motivy zvířat dekoroval stěnu nad trojicí výtahů pátého patra. Rada na něm spolupracoval s Miroslavem Vášou. V interiéru podlaží se nacházely také drobné mobilní předměty (vázičky), které navrhla Jindřiška Radová.

Vladimír Svačinka, Páté patro Domu módy v Praze, *Tvar* X, 1958–59, č. 4, s. 126–128; P. S., Současný interiér nejen v návrhu, *Výtvarná práce*, 1958, č. 8, s. 3; Soukromý archiv Jindřišky Radové.

Obr. 1 **Svítidla a reliéf v Domě módy na Václavském náměstí, 1957.** Foto: Archiv Jindřišky Radové

2
Růžová zahrada v Parku kultury, 1960
Lokalita: areál Výstaviště, Praha 7
Autor: P. Rada, J. Radová
Popis: Výzdoba Růžové zahrady Parku kultury vznikla u příležitosti výstavy Československo 1960. Podílela se na ní řada výtvarníků pracujících s keramikou (mj. autorská trojice D. Mírová, L. Hladíková a M. Rychlíková, nebo D. Hlobilová a další). Manželé Radovi dodali pro zahradu působivou keramickou fontánu, figuru ptáka a prolamovanou mříž. Díla se nezachovala.

Miroslav Klivar, Integrace umění v socialistické architektuře, *Výtvarná práce* XII, 1965, č. 8, s. 1, 6, 7, 10; Soukromý archiv Jindřišky Radové.

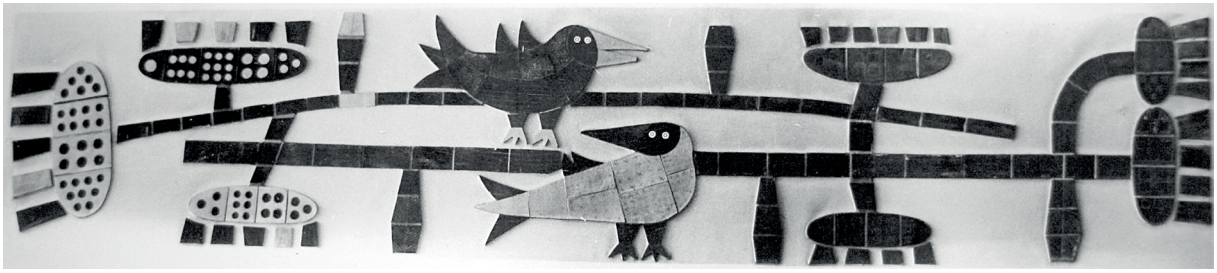
Obr. 2 **Výzdoba Růžové zahrady v Parku kultury, 1960.** Foto: Archiv Jindřišky Radové

Obr. 3 **Výzdoba Růžové zahrady v Parku kultury, 1960.** Foto: Archiv Jindřišky Radové

3
Květina s ptáky, 60. léta
Lokalizace: neznámá
Autor: P. Rada
Popis: Nízký keramický reliéf znázorňoval stylizované kvetoucí větve s dvěma ptáky provedené v kombinaci zelené, modré a tmavě žluté barvy. Je možné, že dekoroval školu v Burešově ulici v Praze Ďáblicích, kde byly v roce 2017 v kontejneru nelezeny jeho destruované fragmenty.

Soukromý archiv Jindřišky Radové.

Obr. 4 **Květina s ptáky, 60. léta.** Foto: Archiv Jindřišky Radové

4
Keramický reliéf, 1962–1963
Lokalizace: objekt B1 (prádelna), sídliště Invalidovna, Praha 8
Autor: P. Rada
Popis: Podobu barevného keramického reliéfu pro prádelnu nově budovaného sídliště bohužel neznáme. Dílo realizované v dílnách podniku ČFVU Tvar se nezachovalo.

Národní archiv, Fond: Český fond výtvarných umělců – Dílo, Praha, kart. 107, 108.

5
Reliéf pro základní školu, 1965–1967
Lokalizace: vstupní průčelí základní školy, Horáčkova 1100, Praha 4
Autoři: P. Rada, J. Radová
Popis: Reliéf znázorňující větévku tvořil ocelový stvol, ke kterému se z obou stran připojovaly čtvercové glazované keramické prvky připomínající listy a květ. Na větvi byl usazen plastický pták. Dílo se nezachovalo.
Velikost: cca 700 cm

Národní archiv, Fond: Český fond výtvarných umělců – Dílo, Praha, kart. 111, 112, 113; Soukromý archiv Jindřišky Radové.

6
Výzdoba centra občanské vybavenosti, 1967–1969
Lokalizace: Na Úlehli 1274, Praha 4
Autoři: P. Rada, J. Radová, architektonická spolupráce arch. Charvát
Popis: Středisko občanské vybavenosti na sídlišti v Michli dekorovalo několik uměleckých děl manželů Radových. Vedle zachovaného keramického vsazovaného reliéfu na stěně schodiště to byla kovová plastika stromu v trávníkové ploše nedaleko vstupu do prodejny a mozaika z glazované keramiky.

Národní archiv, Fond: Český fond výtvarných umělců – Dílo, Praha, kart. 113, 114, 115, 115; Soukromý archiv Jindřišky Radové.

7
Keramická stěna šaten, 1969–1971
Lokalizace: interiér základní školy, Chabařovická 1125, Praha 8
Autor: P. Rada, J. Radová, architektonická spolupráce A. Pešta
Popis: Stěnu šaten tvořil kovový rošt, na který byly vertikálně navlečeny keramické dílce tvarované ručně na hrnčířském kruhu bez použití forem. Rozměrné dílo se nezachovalo.

Národní archiv, Fond: Český fond výtvarných umělců – Dílo, Praha, kart. 116, 117, 118, 119, 120; Soukromý archiv Jindřišky Radové.

Obr. 5 **Keramická stěna šaten ve škole v Chabařovické ulici, 1969–1971.** Foto: Archiv Jindřišky Radové

8
Strom, 1970
Lokalizace: prostor před bytovým domem na sídlišti Chmelnice nedaleko křižovatky s Koněvovou ul., Spojovací, Praha 3
Autor: J. Radová, architektonická spolupráce J. Kvasnička
Datace: 1970
Popis: Prostor sídliště Chmelnice ozdobila dvě díla Jindřišky Radové, Balvany ze solené kameniny a Strom. Ten tvořila ocelová konstrukce imitující kmen, doplněná třemi terči a zdobená kousky seřezávaných trubek (špalíčků). Fragment poškozeného díla se zachoval v depozitáři GHMP.
Velikost: v. 220 cm

Národní archiv, Fond: Český fond výtvarných umělců – Dílo, Praha, kart. 114, 115, 116, 118; Soukromý archiv Jindřišky Radové.

9
Strom života, 1970–1974
Lokalizace: areál základní školy, Alžírská 26, Praha 6
Autor: J. Radová, architektonická spolupráce arch. Mathauser a Polák
Popis: Plastika ze solené kameniny zdobila vstupní prostor devítileté školy na sídlišti Červený vrch. V roce 2019 bylo poškozené dílo restaurováno dcerou autorky Šárkou Radovou.
Velikost: v. 280 cm

Spolupráce výtvarníka s architektem, přehled prací za rok 1974, Praha 1974, s. 16; Archiv hlavního města Prahy, fond: Výtvarná rada národního výboru hlavního města Prahy, kart. 85, 90; Národní archiv, Fond: Český fond výtvarných umělců – Dílo, Praha, kart. 120; Soukromý archiv Jindřišky Radové.

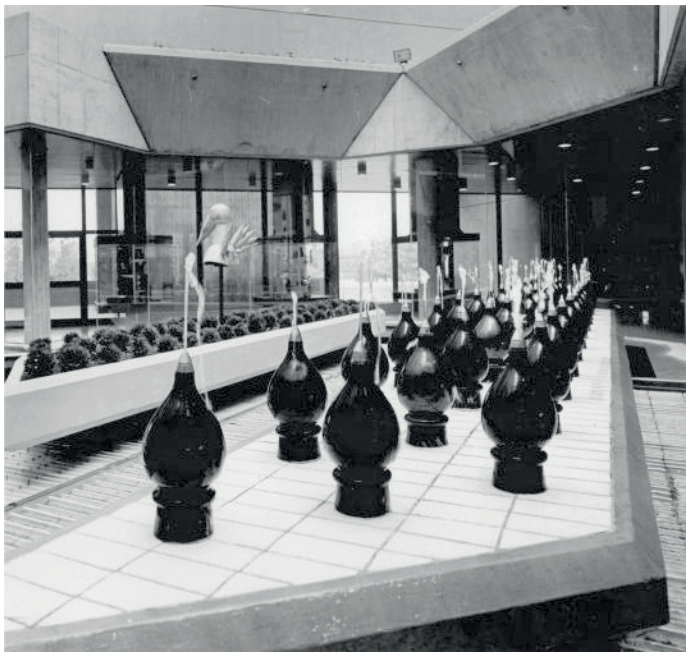

Obr. 6 **Strom života v areálu školy v Alžírské ulici, 1970–1974.** Foto: Veronika a Kateřina Pulcovy, 2017

10
Dekorace atria, 1974
Lokalizace: atrium budovy bývalého Koospolu, Evropská 423, Praha 6
Autoři: P. Rada, J. Radová, architektonická spolupráce V. Fencl, S. Franc, J. Nováček
Popis: Atrium brutalistní budovy ozdobily fontána a porcelánové a keramické plastiky zvířecích i geometrických tvarů. Dekorace zanikla během rekonstrukce stavby v roce 2011.

Spolupráce výtvarníka s architektem, přehled prací za rok 1977, Praha 1977, s. 182; Výtvarné dílo v architektuře, *Architektura ČSR* XLIII, 1984, č. 8, s. 343–355; Jiří Šetlík, *Pravoslav Rada – Jindřiška Radová* (kat. výst.), Praha 1984, nestr.; MN, Lev a strom, *Domov*, 1985, č. 6, s. 25–28; Milouš Růžička – Pravoslav Rada, *Pravoslav Rada, keramická plastika* (kat. výst.), Hluboká nad Vltavou 2003; Soukromý archiv Jindřišky Radové.

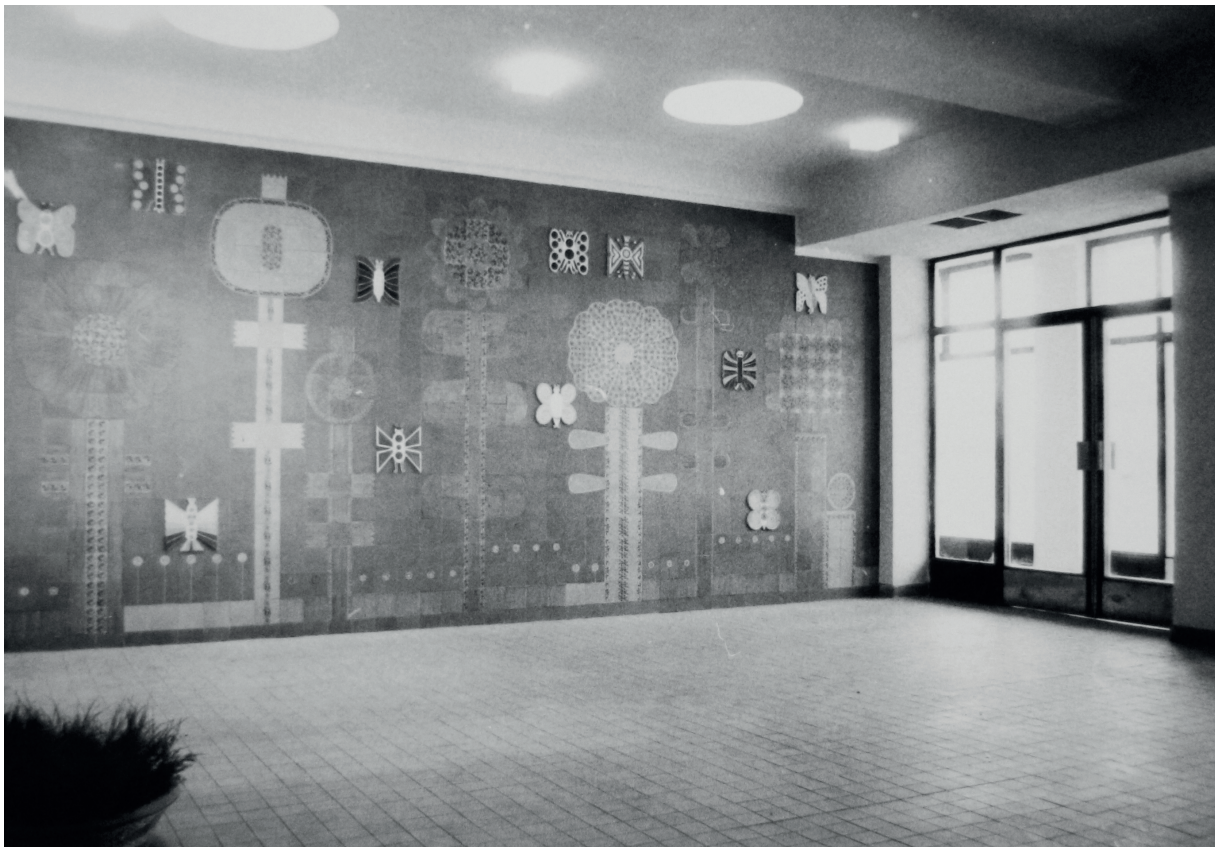

Obr. 7, 8 **Dekorace atria budovy Koospolu, 1974.** Foto: Archiv Jindřišky Radové

11
Keramická stěna, 1975
Lokalizace: vstupní hala základní školy, Olešská 2222, Praha 10
Autoři: P. Rada, J. Radová, architektonická spolupráce arch. Charvát
Popis: Stěna vstupní haly je dekorována keramickým obkladem s motivy sedmi květin z barevných dlaždic. Některé mají sítotiskový potisk ve formě malých kvítků (např. růže). Povrch doplňují reliéfně provedení motýli.
Velikost: š. 450 cm

Spolupráce výtvarníka s architektem, přehled prací za rok 1975, Praha 1975, s. 22; Soukromý archiv Jindřišky Radové.

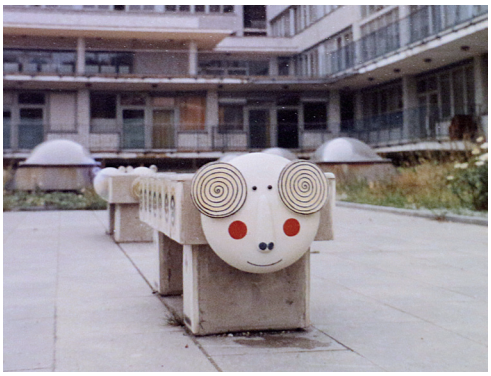
Obr. 9 **Keramická stěna ve vstupní hale školy v Olešské ulici, 1975.** Foto: Archiv Jindřišky Radové

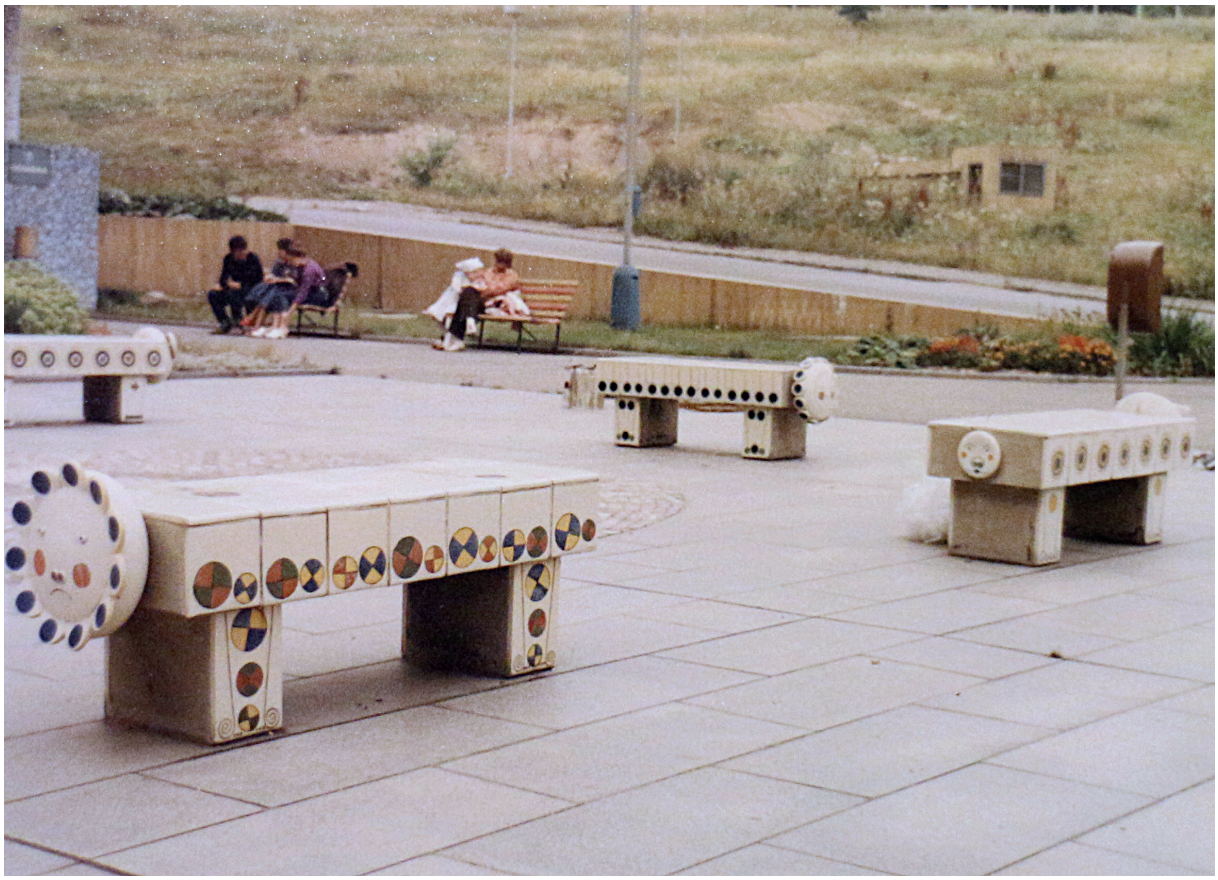

Obr. 10 **Keramická stěna ve vstupní hale školy v Olešské ulici, 1975.** Foto: Veronika a Kateřina Pulcovy, 2017

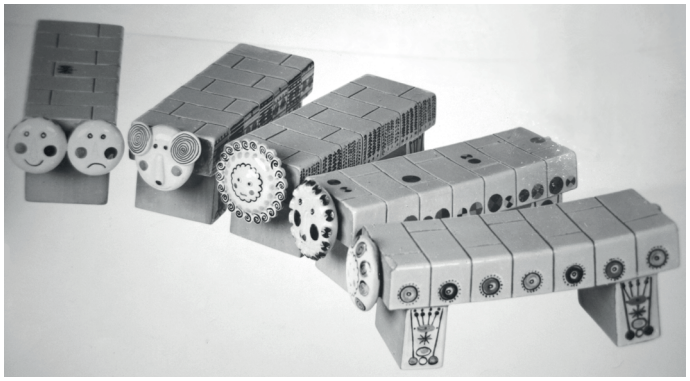
12
Objekty v areálu nemocnice Motol, 1976
Lokalizace: nemocnice Motol, V Úvalu, Praha 5
Autor: P. Rada, J. Radová
Popis: V areálu se nacházelo šest laviček se zvířecími hlavami (lev, beran ad.), které doplňoval stylizovaný objekt Makovice. Ta byla vytvořena z porcelánu a barvena hnědou barvou. Objekty byly odstraněny, údajně jsou uloženy ve skladu správy objektu.
Velikost: v. 200 cm (makovice)

Spolupráce výtvarníka s architektem, přehled prací za rok 1976, Praha 1976, s. 21; Soukromý archiv Jindřišky Radové.

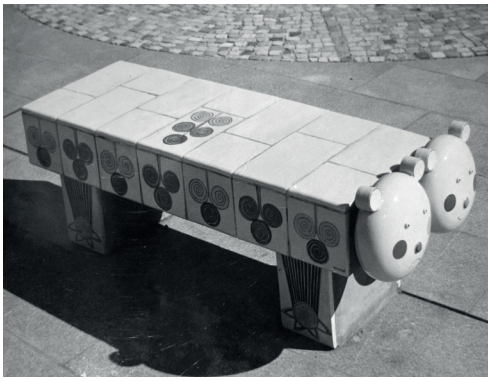

Obr. 11, 12 **Lavičky v areálu nemocnice Motol, 1976.** Foto: Archiv Jindřišky Radové

Obr. 13 **Model dekorativních laviček pro nemocnici Motol, 1976.** Foto: Archiv Jindřišky Radové

Obr. 14 **Lavička v areálu nemocnice Motol, 1976.** Foto: Archiv Jindřišky Radové

13

Pohádková zahrada, 1977

Lokalizace: terasa bývalé kavárny Rostov, Václavské náměstí 21, Praha 1

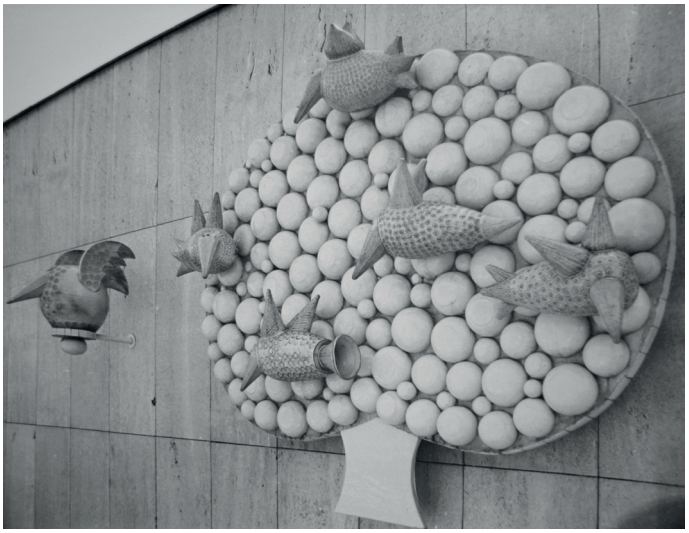
Autoři: P. Rada, J. Radová, architektonická spolupráce V. Klimeš

Popis: Dekorace kavárny na terase obchodního domu Družba sestávala z několika plastik. Z historických snímků jsou patrné reliéfní strom s ptáky, sloup vrcholící kočkou a sloup zakončený ptákem a samostatně stojící postavy ptáků. Výzdoba terasy provedená z porcelánu a glazované kameniny nejspíše zanikla.

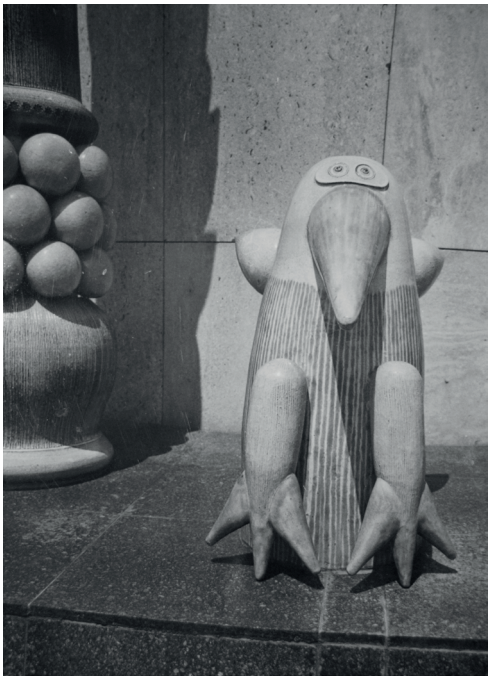
Velikost: v. 250 cm (sloup)

Spolupráce výtvarníka s architektem, přehled prací za rok 1976, Praha 1976, s. 9; *Spolupráce výtvarníka s architektem, přehled prací za rok 1977*, Praha 1977, s. 165; MN, Lev a strom, *Domov*, 1985, č. 6, s. 25–28; Jiří Šetlík, *Pravoslav Rada – Jindřiška Radová* (kat. výst.), Praha 1984, nestr.; Milouš Růžička – Pravoslav Rada, *Pravoslav Rada, keramická plastika* (kat. výst.), Hluboká nad Vltavou 2003; Soukromý archiv Jindřišky Radové.

Obr. 15 **Pohádková zahrada na terase domu Družba na Václavském náměstí, 1977.** Foto: Archiv Jindřišky Radové

Obr. 16, 17 **Pohádková zahrada na terase domu Družba na Václavském náměstí, 1977.** Foto: Archiv Jindřišky Radové

14

Lev, 1978

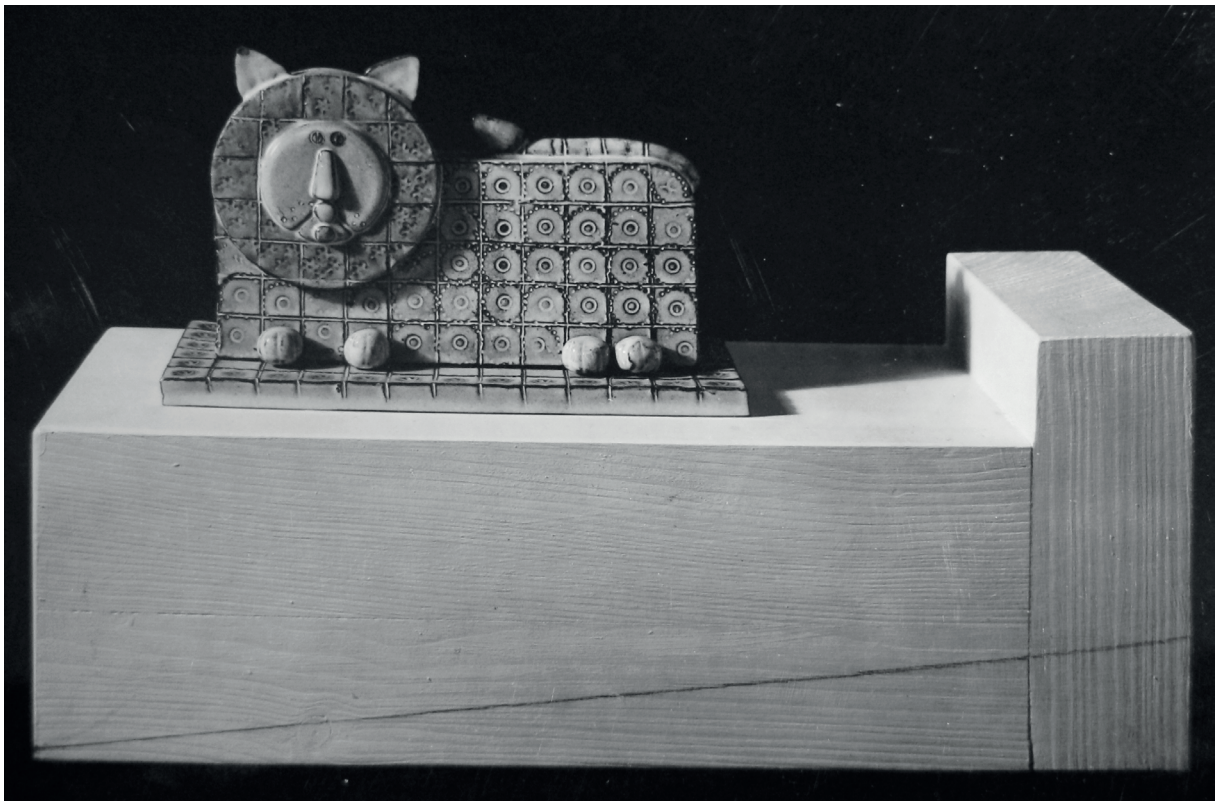
Lokalizace: prostor před základní školou, Mendelova 550, Praha 4

Autoři: P. Rada, J. Radová

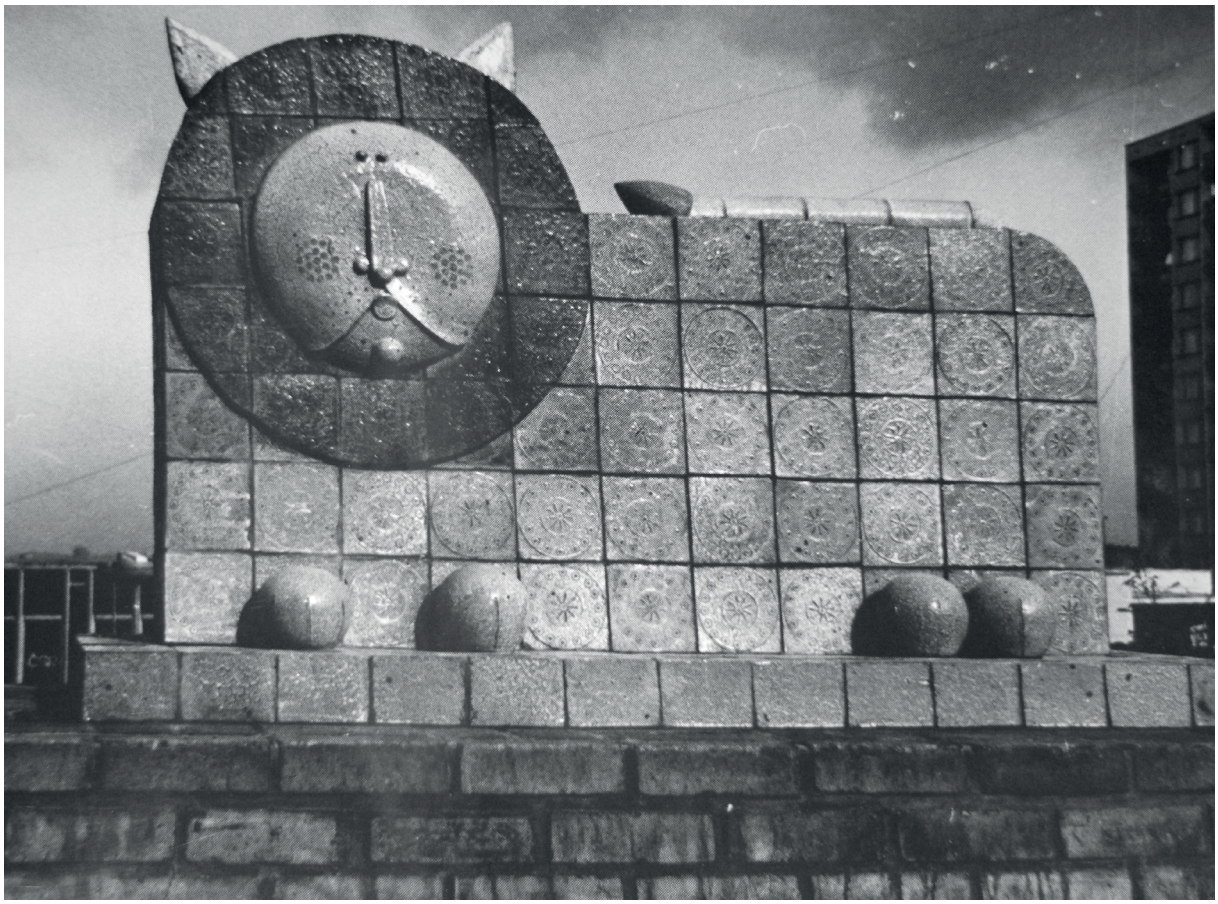
Popis: Základní tvar byl formován z betonu. Povrch dekorovala kamenina s glazovanými dlaždicemi, které byly barveny kobaltem. Dílo již neexistuje.

Velikost: d. 220 cm

Spolupráce výtvarníka s architektem, přehled prací za rok 1978, Praha 1978, s. 35; Pozemní stavby 1982, č. 3, tiráž; Alexandr Skalický, Pravoslav a Jindřiška Radovi, Československý architekt XXXI, 1985, č. 14, s. 8; MN, Lev a strom, *Domov*, 1985, č. 6, s. 25–28; Milena Klasová, Nakažlivý optimismus Pravoslava Rady, *Umění a řemesla*, 1989, č. 3, s. 29-32; Milouš Růžička – Pravoslav Rada, *Pravoslav Rada, keramická plastika* (kat. výst.), Hluboká nad Vltavou 2003; Soukromý archiv Jindřišky Radové.

Obr. 18 **Model plastiky Lev pro areál školy v Mendelově ulici, 1978.** Foto: Archiv Jindřišky Radové

Obr. 19 **Lev v areálu školy v Mendelově ulici, 1978.** Foto: Archiv Jindřišky Radové

15
Vývoj doručování zpráv, 1979
Lokalizace: jídelna Ústřední telekomunikační budovy, Olšanská 2681, Praha 3
Autoři: P. Rada, architektonická spolupráce J. Hrubý, Z. Pokorný, V. Oulík
Popis: Soubor kruhových keramických reliéfů byl rozmístěn v interiéru jídelny. Díla se pravděpodobně nezachovala.

Spolupráce výtvarníka s architektem, přehled prací za rok 1979, Praha 1979, s. 12; Vlastimil Vinter, Mezinárodní a meziměstská telefonní a telegrafní ústředna v Praze, *Výtvarná kultura* V, 1981, č. 5, s. 18–21; J. Hrubý – V. Oulík – J. Pechar, Mezinárodní a meziměstská telefonní a telegrafní ústředna v Praze na Žižkově, *Architektura ČSR* XL, 1981, č. 4, s. 176–180; Jiří Karbaš, Výtvarná výzdoba v Mezinárodní telefonní a telegrafní ústředně. Funkčnost a estetizace prostoru, Československý architekt XXVII, 1981, č. 21, s. 8.

16
Reliéf a hodiny pro vinárnu, 1981
Lokalizace: interiér Kaiserštejnského paláce, Malostranské nám. 23, Praha 1
Autoři: P. Rada, J. Radová
Popis: Interiér vinárny ozdobil medailon s reliéfně provedeným ovocem, lahvemi a sklenicemi. Hodiny tvořil sloup složený ze segmentů koulí a válců, který vrcholil kruhovým ciferníkem a mužským poprsím. Dekorace se pravděpodobně nezachovala.

Spolupráce výtvarníka s architektem, přehled prací za rok 1981, Praha 1981, s. 1; Jaroslav Karbaš, České výtvarné umění v architektuře *1945–1985*, Praha 1985, s. 109.

Obr. 20 **Reliéf a hodiny pro vinárnu v Kaiserštejnském paláci, 1981.** Foto: Jaroslav Karbaš, České výtvarné umění v architektuře *1945–1985*, Praha 1985, s. 109

17

Medailony, 1982–1988

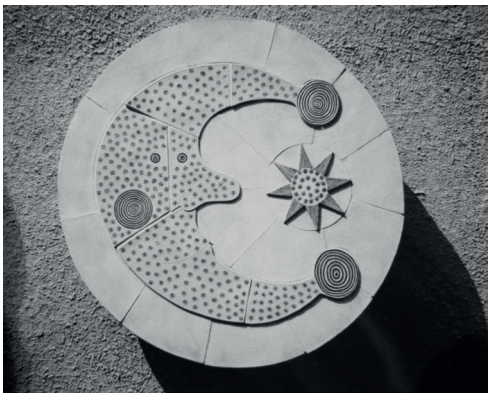
Lokalizace: průčelí mateřských škol, Jordana Jovkova 3253, Krouzova 3036, Levského 3203, Pejevové 3135, Praha 12

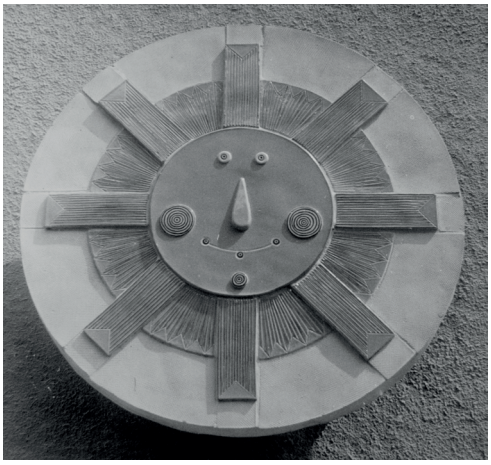
Autoři: P. Rada, J. Radová, architektonická spolupráce J. Kvasnička, J. Kalous

Popis: Medailony s nízkými reliéfy ozdobily postupně rostoucí budovy mateřských škol na sídlišti v Modřanech. Dekorovaly je jednoduché dětské motivy jako motýl (MŠ v ul. Pejevové), pták a motýl (MŠ v ul. Krouzova) a panáček (MŠ v ul. Levského). Medailony se sluncem a měsícem (MŠ v ul. Jordana Jovkova 3253) zanikly.

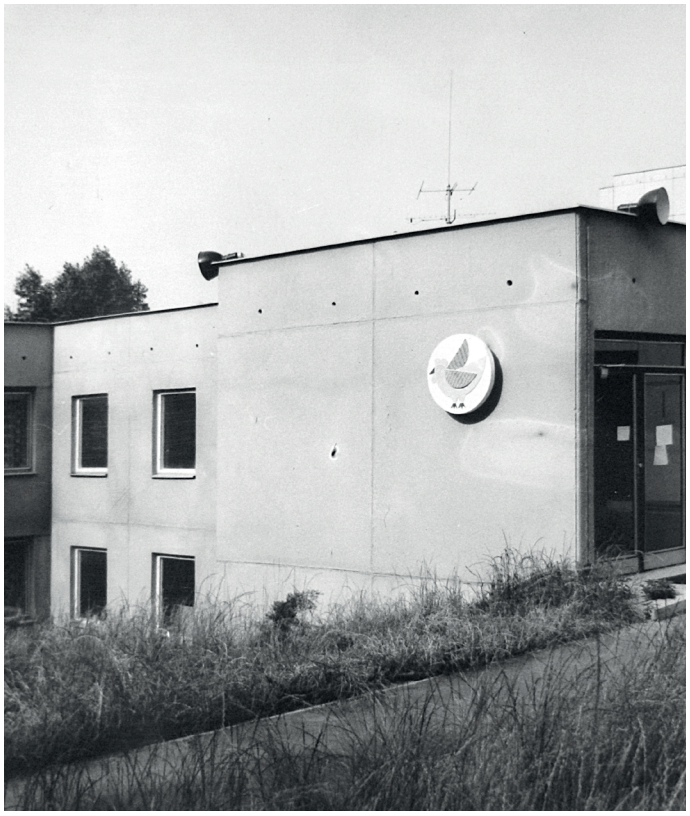
Velikost: průměr 85 cm

Spolupráce výtvarníka s architektem, přehled prací za rok 1982, Praha 1982, s. 12; *Spolupráce výtvarníka s architektem, přehled prací za rok 1984*, Praha 1984, s. 84; *Spolupráce výtvarníka s architektem, přehled prací za rok 1988*, Praha 1988, s. 114; Soukromý archiv Jindřišky Radové.

Obr. 22, 23 **Medailony v průčelí mateřské školy v ulici Jordana Jovkova, 1982–1988.** Foto: Archiv Jindřišky Radové

Obr. 21 **Medailon v průčelí mateřských školy v Krouzově ulici, 1982–1988.** Foto: Archiv Jindřišky Radové

Obr. 24 **Medailon v průčelí mateřské školy v Levského ulici, 1982–1988.** Foto: Veronika a Kateřina Pulcovy, 2017

18

Běžci a Volejbalisté, 1983

Lokalizace: sportovní hala, V Korytech 229, Praha 10

Autor: P. Rada, J. Radová

Popis: Nízké porcelánové reliéfy doplňují jednoduchý bílý obklad interiéru sportovní haly. Dvě kruhové kompozice zobrazují dvojici volejbalistů a tři běžce.

Spolupráce výtvarníka s architektem, přehled prací za rok 1983, Praha 1983, s. 17.

19

Keramické plastiky, 1983–1986

Lokalizace: zahrady mateřských škol, Hasova 3094, Pejevové 3135, Platónova 3288, Urbánkova 3347, 3348, Praha 12

Autoři: P. Rada, J. Radová

Popis: Během 80. let dotvořily zahrady několika mateřských škol v Modřanech soubory plastik na keramických a betonových soklech. Vedle barevných mužských poprsí s kloboukem (MŠ v ul. Hasova, MŠ v ul. Urbánkova), se v souboru objevila i figura ptáka (dílo se nezachovalo, původně zřejmě u MŠ v Hasově ul.), stylizovaná květina (dnes u DDM v Urbánkově ulici) nebo pítko s ptáky (MŠ v ul. Pejevové 3135). Plastiky se zachovaly ve špatném stavu, se stopami dřívějších neodborných oprav. Figurám chybí některé detaily v partiích uší a knírů. Dílo u MŠ v Platónově ulici je zakryto. Květina a pítko se zachovaly fragmentárně.

Velikost: v. s podstavcem cca 100 cm, š. 40 cm (poprsí), v. 100 cm, š. 150 cm (květina)

Spolupráce výtvarníka s architektem, přehled prací za rok 1983, Praha 1983, s. 15; *Spolupráce výtvarníka s architektem, přehled prací za rok 1986*, Praha 1986, s. 88; Soukromý archiv Jindřišky Radové.

Obr. 25 **Pták pravděpodobně v areálu mateřské školy v Hasově ulici, 1983–1986.** Foto: Archiv Jindřišky Radové

Obr. 26 **Muž s kloboukem v areálu mateřské školy v Hasově ulici, 1983.** Foto: Veronika a Kateřina Pulcovy, 2017

20

Pták, 1984

Lokalita: areál bývalých jeslí, Smotlachova 580, Praha 12

Autoři: P. Rada J. Radová

Popis: Zahradu bývalých jeslí na sídlišti Lhotka-Libuš dekoruje keramická figura modrého ptáka, který je usazen na stylizovaném kmeni stromu.

Spolupráce výtvarníka s architektem, přehled prací za rok 1984, Praha 1984, s. 85.

Obr. 27 **Dekorace atria školy v Kozinově ulici, 1985.** Foto: Archiv Jindřišky Radové

21

Odpočinkový kout a Strom, 1985

Lokalizace: atria bývalé základní školy (dnes gymnázium), Kozinova 1000, Praha 10

Autor: P. Rada, J. Radová, Š. Radová

Popis: Atria školy dekoruje několik plastik. Odpočinkový kout tvoří centrální sloup zdobený přírodními motivy a dvěma ptáky na špičce, který lemují čtyři lavičky ve formě ptáků. Dekoraci budovy doplňuje strom se strukturovaným kmenem a porcelánovými aplikacemi s malovaným dekorem s chodskou tématikou. Strom se zachoval ve velmi špatném stavu, chybí porcelánové aplikace a barevná dekorace je poškozená.

Velikost: v. cca 100 cm (strom), v. cca 300 cm (sloup)

Pravoslav Rada, *Keramika: Malá retrospektiva. 1948–1988* (kat. výst.), Hluboká nad Vltavou 1988; Soukromý archiv Jindřišky Radové.

22

Květina, 1987

Lokalizace: areál sídliště Ruské ambasády, Schweigerova, Praha 6

Autor: J. Radová, P. Rada, architektonická spolupráce S. Franc

Popis: Plastiku tvořil silný stvol, ke kterému se připojovaly polokoule symbolizující květ rostliny. Dílo bylo umístěno v centrální části sídliště, mezi obytnými budovami. Plastika pravděpodobně zanikla.

Velikost: v. 180 cm

Spolupráce výtvarníka s architektem, přehled prací za rok 1985, Praha 1985, s. 104; *Spolupráce výtvarníka s architektem, přehled prací za rok 1987*, Praha 1987, s. 90; Soukromý archiv Jindřišky Radové.

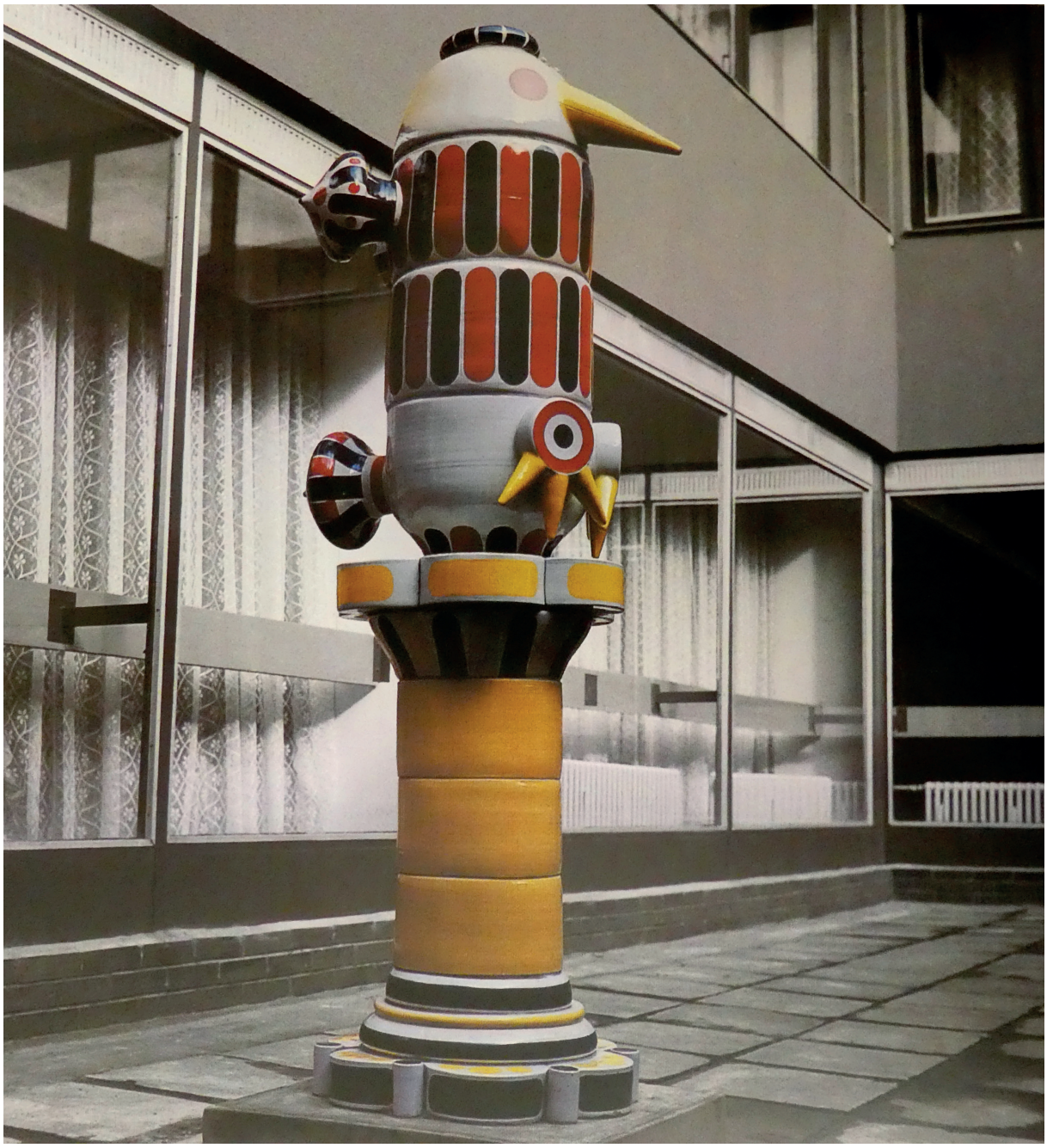
Obr. 28 **Dekorace atria školy v Kozinově ulici, 1985.** Foto: Archiv Jindřišky Radové

Obr. 29 **Květina pro sídliště ve Schweigrově ulici, 1987.** Foto: Archiv Jindřišky Radové

23
Pohádkový pták, 1987–1988
Lokalizace: atrium základní školy, Španielova 1111, Praha 17
Autor: P. Rada, architektonická spolupráce J. Stašek
Popis: Atrium základní školy dekoruje keramická plastika stylizovaného ptáka na válcovém soklu. V roce 1988 dílo doplnily dvě keramické žardiniéry, které se však, na rozdíl od zvířete, na místě již nenachází.

Spolupráce výtvarníka s architektem, přehled prací za rok 1987, Praha 1987, s. 89; *Spolupráce výtvarníka s architektem, přehled prací za rok 1988*, Praha 1988, s. 120.

Obr. 30 **Pohádkový pták v atriu školy ve Španielově ulici, 1987–1988.** Foto: Pravoslav Rada, Milouš Růžička, *Pravoslav Rada. Keramická plastika*, Hluboká nad Vltavou 2003, s. 74

SUMMARY

MONUMENTAL CERAMIC ART BY PRAVOSLAV RADA AND JINDŘIŠKA RADOVÁ – SELECTED PIECES IN PRAGUE

Ceramic art for the public space was commissioned continuously and on a nationwide scale throughout the forty years of the existence of the Communist Czechoslovakia. The architecture of the Socialist Realism of the 1950s used prefabricated terracotta elements on facades. In the 1960s, ceramics was in high demand for many abstract works, and later it was popular in the figure art of the period following the Soviet invasion in 1968. Pravoslav and Jindřiška Rada enjoyed a key position in this specialized field of monumental art.

They often worked together on structures for public spaces and this collaboration lasted for at least thirty years from the late 1950s into the 1980s. Their work can be found all over the Czech Republic. Beside Prague, which is the focus of the catalogue, it is possible to mention, for example: reliefs for a block of flats in Havířov (1959), fountain in Ostrava (1967), fountain for a shopping centre in Brno – Jundrov (1978), relief at the shopping centre (1979) and fountain in front of the chateau (1983) in Vlašim, or the assembly hall of the spa house Vesna in Janské Lázně (1980). However, a big part of it was created in and for Prague, and Prague architects were involved. The oldest known commission was to make lights and a relief for the "House of Fashion" in the Wenceslas Square in 1957. At that time, the Radas were working on a series of objects for the EXPO 58 exhibition in Brussels and these works later featured at the *Czechoslovakia 1960* exhibition and the Rose Garden of the Culture Park in Prague. In the 1960s, the couple worked mainly on reliefs for school buildings or other public buildings. The same can be said about the 1970s. Work for the atrium of the Koospol building, built in the Brutalist vein, was rather exceptional. The fountain and porcelain and ceramic structures of zoomorphic and geometrical shapes have not survived, but we do know them thanks to an array of photos from that period. The Radas' output was much appreciated in the context of kindergartens. Simple motifs contrasted with a spectacular rendering of plastic art.